

RATÍŠKOVSKÉ NÁŘEČÍ

aneb

RATÍŠKOVŠTINA

Zesumírovač: Stanislav Kadlčík
Ratíškovice

PŘEDMLUVA

RATÍŠKOVSKÉ NÁŘEČÍ

aneb

RATÍŠKOVŠTINA

(Ratíškovsko – český slovník)

Jazyk, kterým mluvíme, se neustále vyvíjí. Mnohá slova, která byla ještě nedávno docela běžná, zanikají a naopak nová zase vznikají. Bohužel, vznik nových slov je z velké části ovlivněn cizími jazyky a hlavně nástupem moderních technologií i do běžného života. Naše děti se ve školách učí spisovnému jazyku a na jazyk našich stařečků a stařenek se zapomíná. Je to ale ku prospěchu? Musí být jazyk našich prarodičů odkázán do propadliště dějin? Tím, že zapomínáme na všelijaká ta libozvučná slova, byť někdy i jadrná, ochuzujeme nejen sami sebe, ale co je horší, naše děti a jejich děti už ani nebudou vědět, co které slovo znamenalo.

Tento slovníček si neklade za cíl někoho poučovat, ale snad přispěje alespoň k tomu, že slovní výrazy našich předků neupadnou v zapomnění. Čtenář promine, že je tento slovníček pojmenován jako „ratíškovština“. Možná by se dal označit i jako „Slovácko – český“. To by ale muselo být posouzeno v širších souvislostech. Je pravděpodobné, že některá slova používaná v Ratíškovicích, se v ostatních obcích Slovácka nepoužívají a naopak se v těchto obcích vyskytují slova, která nejsou ratíškovská. S velkou pravděpodobností je možno označit tento slovníček nejenom jako „ratíškovština“, ale i jako „vacenovština, miločtina, dubňanština, či rohatečtina“, protože jsou to spolu sousedící obce a život v nich byl v minulosti dost rodově propojen.

Při sepisování slovníčku jsem vycházel hlavně z paměti mých rodičů a ze vzpomínek na povídání si s mými stařečky o všeličems, co si pamatovali.

© Stanislav Kadlčík

O RATÍŠKOVSKÉM NÁŘEČÍ

*****

Ratíškovské nářečí - "ratíškovština" se zařazuje do skupiny východomoravských nářečí - dle třídění Jaromíra Běliče. Uvádí to ve své knize "Ratíškovice" paní Marie Macková - Frolcová, strana 280.

Výrazným prvkem ratíškovského nářečí bylo vyslovování tvrdého $l > l$ (viz kniha "Ratíškovice" - strana 280).

Písmeno tvrdé "l" zní při výslovnosti jako písmeno "u". Tvrdé "l" se foneticky zapisuje [u].

Lidé zde múviui - na rozdíl od mluvili.

Ve slovníčku jsou uvedena i slova v několika různých tvarech. Je to z důvodu jiného skloňování a časování proti spisovné češtině. Rovněž jsou ve slovníčku uvedena i některá slangová a hovorová slova, která se běžně užívala, a nebo dosud užívají. Taky je uvedeno několik nově vzniklých frází, které jsem odposlechl v každodenním shonu.

To je dokladem, že ratíškovské nářečí není mrtvé, ale že se neustále doplňuje a vyvíjí.

ZAJÍMAVOSTI

*****

U slov - "hněct [hñěct] a kvěct [kvjěct]" se vyslovuje ě jako dlouhé písmeno.

Ratíškovské nářečí
 má proti spisovné češtině několik odlišností,
 které by se daly nazvat pravidlem.

Odlišnosti ratíškovského nářečí proti spisovné češtině

Případ	Spisovně česky	nářečí Ratíškovice	Příklad
Dlouhé „ů“ ve slově a dvojhláska „ou“	ů, ou	ú	Platí to vždy => v Ratíškovicích se kroužkované ů a dvojhláska ou nepoužívá: vůle–vůla, kohout–kohút, levou–levú, pazour–pazúr, kousek–kúsek, kroutí–krútí, chroust–chrúst,
Dlouhé „í“ na konci slova	í	ú nebo é	kuchyní–kuchyňú, hraji–hrajú, viji–vijú, dělají–dělajú, zelí–zelé,
Krátké „i“ ve slově	i	u	kožich–kožuch, břicho–břucho, palici–palicu, čepici–čepicu, Neplatí to vždy! = list–list,
Ve slově na konci „ej“	ej	aj	dělej–dělaj, podej–podaj, motej–motaj, Neplatí to vždy! = polej–polej,
Ve slově „í – ý“	í - ý	é, ú	polínko–polénko, pírnko–pérko, kolínko–kolénko, prkýnko–prkénko, klíče–klúče, Neplatí to vždy! = lýtko–lýtko,
Dlouhé „í“ 3. os. mn.č.	í	ijú, ejú	chodí–chodijú, vozí–vozijú, dojí–dójijú, nosí–nosijú, rojí–rójijú, klečí–klečijú, visí–visijú, lijí–lejú,
Rozdíl u některých tvrdých souhlásek	d, n, t,	ď, ň, ť,	důlek–ďúlek, hanba–haňba, řemen–řemeň, den–deň, pěst–pěšť, plst–plst', loket–loket',

atd.

*Následuje malá ukázka z originálu,
 který obsahuje 5500 slov, výrazů, hesel a frází.*

- A -

RATÍŠKOVSKY

ČESKY

abysme	abychom
achtl	osmina měřice
aj	a, i
akorát	právě, 2. přesně
akorátní	přesné až ideální
aɔdamáš [audamáš]	slavnostní příděvek po ukončení žní, stavby, prodeje dobytka
auvajs(z)	ouvej, 2. au

- B -

baɔamu'á [bauamu'á]	drobný popleta, 2. podvodníček
baɔamutiɔ [bauamutiɔ]	podváděl, 2. šidil, 3. uváděl v omyl, 4. kecal
baɔamutit [bauamutit]	podvádět, 2. šidit, 3. uvádět v omyl, 4. kecat
baliga	neupravený obal, 2. zmuchlaný předmět, 3. špatně zabalený
bambula	popleta
bambúřit	dělat hluk
bambúřit	rušit hlukem
bambúřit	dělat něco v noci nebo brzy ráno
baňa	facka
bárčím	čímkoliv
bebeuška	velmi , velmi drobný předmět (např. uchopitelný pinzetou)
bečat	plakat, 2. brečet
bembela	loudavec
bengál	velký hluk, 3. kravál
bliknúť	rozsvítit
bzučijú	bzučí
bzúkl	svištěl
bzúknúť	svištět

- C -

cabrat	brouzdat, 2. koupat
cabrat	rozlévat
cabrat	nimrat
cágl	čára
cagoň	velký kluk (puberťák), 2. mládenec
camrat	jít pomalu
cancor	cár hadru
cúrat	courat
curýk (i curyk)	zpět - povel u dobytka
cvekovali	natláčeli, 2. pěchovali
cvekovat	natláčet, 2. pěchovat
cylindr	sklo na petrolejové lampě

- Č -

čahún
čahún
čáchanec
čaja
čut

dlohán, 2. vysoký člověk
čahoun
liják
loďka
slyšet

- D -

deklamovat
děl [déu]
dělat [děuau]
děrmek
dime
dočista
dojít
drýčný
džgat

povídat, 2. mluvit, 3. gestikulovat, 4. přednášet
déle
dělal, 2. pracoval
dítě (malé, neposedné)
pojďme, 2. jděme
docela
dorážet, 2. vnucovat
čiperný, 2. čilý, 3. živý, 4. jadrný
píchat

- E -

ej
esi

jen
jestli

- F -

frk
fřkat
fúsa
fútro
futrovat

vtip
házet, 2. rozhazovat
vousy
píce
rychle a hltavě jíst

- G -

gabat
gajdovat
gambatý
gdosi
gdosik
gdy
gébit
glgavec
gízat
gramórka
granec
grňa
guča

brát
peskovat (" buzerovat ")
veliký, 2. mohutný
kdosi, 2. někdo
kdosi, 2. někdo
kdy
plakat
chamtivec
klouzat
kulička
přečnivající okraj
boule na čele
zašmodrchané věci

- CH -

chablat
chablat
chabovec
chlámat
chlópnút
chípat
chrst

shromažďovat (věci) - chamtivě
těžkopádně se pohybovat
hůl, prut nebo větev na bití
hltavě pít
upadnout, 2. spadnout
srkat (hlasitě)
stříkanec

- J -

jezgotat
jijú
jindá
just

kvílivě ječet
jedí, 2. jí
jindy
naschvál, 2. schválně, 3. natruc

- K -

kabelka
kady
kadysi
kafisko

kafrat
kahánek
kyše

sáček
kudy
někudy
rybníček zbarvený špinavou vodou po dešti -
později smetiště
kecat, 2. nevhodně mluvit
květináč
kvasí

- L -

labovat
lunták
luntat
lúšňat

ložit
tulák, 2. pobuda
toulat
chodit sem tam

- Ľ -

ľapť [uápu]
ľápť [uápu]
ľapť [uápu] (oheň)
ľež [uež]
ľojdy [uojdy]
ľúžko [uúžko]

sedl, 2. usedl
rychle sedl, 2. rychle usedl
vzplanul
lež
ospalky (v koutcích očí)
lože, 2. postel

- Ň -

ň
ňuchma
ňuchta
ňúrat

mě, 2. mne, 3. mně
pomalý člověk
pomalý člověk
hledat až slídit

- R -

rabiját
racúšek
rači
ražák
rulan
rypceš
ryptat

hrubián, 2. hrubý člověk
věšáček, 2. háček na věšáku
raději
švihák
velká role (papír, pletivo)
rýpeš, 2. šťouráš
rýpat, 2. šťourat

- Š -

šábršula
šajdat
šajdulák
šajdzat
šajdzu

šrandista, 2. vtipálek, 3. šprýmař
chodit
šašek, 2. komická postava
špatně chodit - jednostranně sešlapovat boty
špatně chodím

- V -

vbízat
věcheť
vrázit

vřící
vyšklebovat
vyvalenec
vyvdakovat

vnucovat, 2. podbízet
svazeček slámy na střechu - došek
neustále, opakovaně procházet dveřmi sem a tam
vroucí, 2. vařící, 3. vřelé
posmívat, 2. vysmívat, 3. drze odporovat
vykulený naiva
vykřikovat, 2. povykovat

- Z -

zafrajmačit
zaglovnút
zazgřichtaný
zdrhlé
zdrhnút
zejde
zejde
zezené
zgrčenec

ztratit, 2. uschovat k nenalezení
zaklovnout
zaslintaný
strhlé, 2. odstraněné silným třením
utéci
sejde
vzklíčí
sněžené
hrbáč

- Ž -

žbrdólek
žbrňa
žúlat
žvondalák
žvondám
žvondat

trošičku, 2. kousíček
ten, který se máchá ve vodě
válet
pobuda
nedělám nic, 2. flákám se
poflakovat

- Fráze -

agnústek sa mu bloncať [bloncau] na krku
ani čut
ani rici, ani cici
aspoň na zábarku
až gdy
je narvaný jak štupl
okřítly [okřítly] mu hnidy
pijádliť sa
pogyzdané gde co
rozfrckať [rozfrckau] všecy peníze
šoft ohnivá
to byla [byua] ale řácká špela na bránu
už idu
za ňadra
žďářeš sa v tem jak chudobný v řiti
žerú ňa mole

na krku se mu houpal přívěsek
nechce slyšet
velmi štíhlá žena - téměř vyzáblá
alespoň pro záminku
málokdy
je notně opilý
zotavil se, 2. pookřál
vecpávat se, 2. vnucovat se (někam)
hrozně zašpiněné vše co se dalo
rozházel všechny peníze
slušnější výraz pro něco, jako " do prdele "
to byla pořádná střela na branku
já už jdu
za košili
proč se v tom jídle tak nimráš ?
jsem nervózní, 2. jsem neklidný

Vydal: © Stanislav Kadlčík

V Ratiškovcích